
ELEKTROGRÁFIA

BÁTAI SÁNDOR
BOHÁR ANDRÁS
HAÁSZ ÁGNES
HERENDI PÉTER
KOVÁTS BORBÁLA
SÁNDOR EDIT
SZOMBATHY BÁLINT
TELLÉR MÁRIA

ZRÍNYI VÁR - MURAKÖZI MÚZEUM, CSÁKTORNYA
2012. január 11 - 25.

A hetvenes években a maitól elképesztő mértékben különbözött egy fénymásolt papírlap keletkezéstörténete, s ennél fogva a végtermék (helyi) értéke is. Akkoriban ugyanis percekig tartott, amíg a nyomat nyöszörögve-nyivákolva egyáltalán elkészült. Napjainkra nemcsak a profi, gyors, halk és hibátlan nyomtatók költöztek be az irodánkba, az otthonunkba, a mindennapjainkba, hanem már a faldolató xeroxokkal, a kazettás, kergült-magas hangon rikoltozó Commodore-okkal, a sívító faxokkal, és a kattogó PC-kkel szemben érzett hűvös-szkeptikus fogadtatásnak is oda. Csendesebb lett a technicizált világ, így hozzánk-szelídült valahogy. Ezért aztán mi, a mai iPad-olvasó, okostelefonos, twitter-nemzedék, hajlamosak vagyunk úgy gondolni, a technika-magánosítás hőskorában minden flottul ment. Éleslátásunkat azonban 3D-szemüvegek homályosítják, tiszta hallásunkat 5.1-es hangkészletek dorombolása terheli. Nem haszontalan hát felidéznünk Bohár András 1992-ben megjelent gondolatait:

”Sajátos élmény Közép-Kelet Európában a technika. Megkészt, sokszor még a hír is késik róla, és mire ideér és működését megkezdi, valami módon el is »romlik«. Vagy fogalmazzunk pontosabban, a technika itt nálunk másképp működik.” A rövid szemelvény éles és világos láttelepe/kritikája a nyolcvankilenc utáni high-tech háziasítás utáni ernyedtségnek, melynek során úgy kerültek a szépítkező-asztalokra a sornyomtatók, ahogy sötét öltönyhöz, bőrcipőhöz a világító, fehér sportzokni, zsír mellé a hajzselé. Valahogy úgy szabadult ránk a technikai forradalom, hogy míg mosolyogva nyugat felé fordultunk, alaposan hátba csapott az ódon, keleti szél. A Bohár által is emlegetett „elromlást” így gyakran a szakszerűtlen használat, önnön technikai civilizátlanságunk is eredményezhette.

A művészetben azonban, melynek – Bohár gondolatát folytatva – a technika kelléke, kiszolgálója csupán, nem pedig meghatározója, a roncsolt, hibás működés egyedisége okán éppen hogy izgalmassá vált, az érdeklődés fókuszába került. Az elcsúszás, torzulás, tökéletlenség, egyenetlenség olyan elektronikus vízjelek lettek, amelyekre a kor hazai elektrográfusai – akkoriban még, szintén Bohár szavaival, elektrografikusok – felfigyeltek, legott le is csaptak rá, és a rendszerhibákat kreatívan építették egyéni művészetükbe. A gesztus ráadásul ilyen szempontból sokkalta primerebb, őszintébb, mint a direkt-torz, tudatosan rontott nyugati testvérműveké.

A fentebb idézett Bohár András az elektrográfiának nemcsak alkotója, de esztétája, filozófusa, ideológusa, művészettörténésze is. Az öt esztendeje, fiatalon elhunyt Bohár mellett, hogy maga is kísérletező művész, krónikása, hírvivője, dokumentálója is a szcénának. Kezdetektől fogva figyelte és méltatta az 1990-ben induló Árnýékkötők című folyóirat, valamint a köré gyűlő művészeti csoport munkáját és évről évre fontos periodikákban közölt kritikákat, tanulmányokat azokról a hazai alkotókról, akik elektronikus médium – kezdetben fénymásoló, telefax, később különféle szoftverek, szkennerek és kompjúter – alkalmazásával készítik műveiket. Bohár alapító és vezetőségi tagja volt továbbá a 2001 óta működő Magyar Elektrográfiai Társaságnak, és ő indította útjára a társaság által 2000 óta két- három évente megrendezett MATRICÁK - Kisméretű Elektrográfiák Nemzetközi kiállítás-sorozatot.

Bohár úgy véli, a technika sem nem ellensége, sem nem célja a művészetnek, hanem segítő eszköze inkább, amelyet a művész a maga javára fordíthat, a saját művészi nyelvbe építhet. Az elektrográfia esetében tehát, bár a képalkotás a felhasznált elektronikus eszköz egyedi sajátosságain alapszik, a technika szerepe túlnő a közvetítő-reprodukciós vagy sokszorosító funkción. S művészileg elsősorban éppen ezek – a gép működése felől közelítve selejtnek minősíthető – a monoton-tökéletességből egyszer-egyszer előbukkanó elkent-elmosódott, megismételhetetlen részletek bizonyulnak igazán érdekesnek. Fura módon ráadásul, egyediségük okán épp ezek okoznak változást a másolás=értékcsökkenés művészettörténeti axióma erőterében.

A Bohár András nevét viselő Magyar Elektrográfiai Múzeum 2010 óta igyekszik egy fedél alá gyűjteni a magyar elektrográfia legfontosabb alkotásait. A múzeum alapítója az a Szigetvári Kultúr- és Zöld Zóna Egyesület, amely – egyéni és csoportos kiállítások, illetve szimpozionok szervezésével – már évtizede felkarolta a hazai elektrográfia ügyét. A Makovecz Imre tervei alapján készült épületben berendezett felvezető kiállításra a Magyar Elektrográfiai Társaság, a Képzőművészeti Alapítvány archívumából, valamint szerzői adományokból kerültek alkotások. Az alapítók szándéka szerint azonban a jelenlegi hajlék, a szigetvári Vigadó Kulturális

Központ nem tekinthető végleges helyszínnek. Az elsődleges célt viszont – hogy a honi elektrográfia legjobbjainak műveit összegyűjtsék és a közönség számára is hozzáférhetővé tegyék – nagyszerűen ellátja. Makovecz befejezetlen színházépülete ezért afféle befogadó-vendégház csak a Bohár András Magyar Elektrográfiai Múzeum számára, a szcéna kanonizálása szempontjából ugyanakkor elvitathatatlan szerepet tölt be.

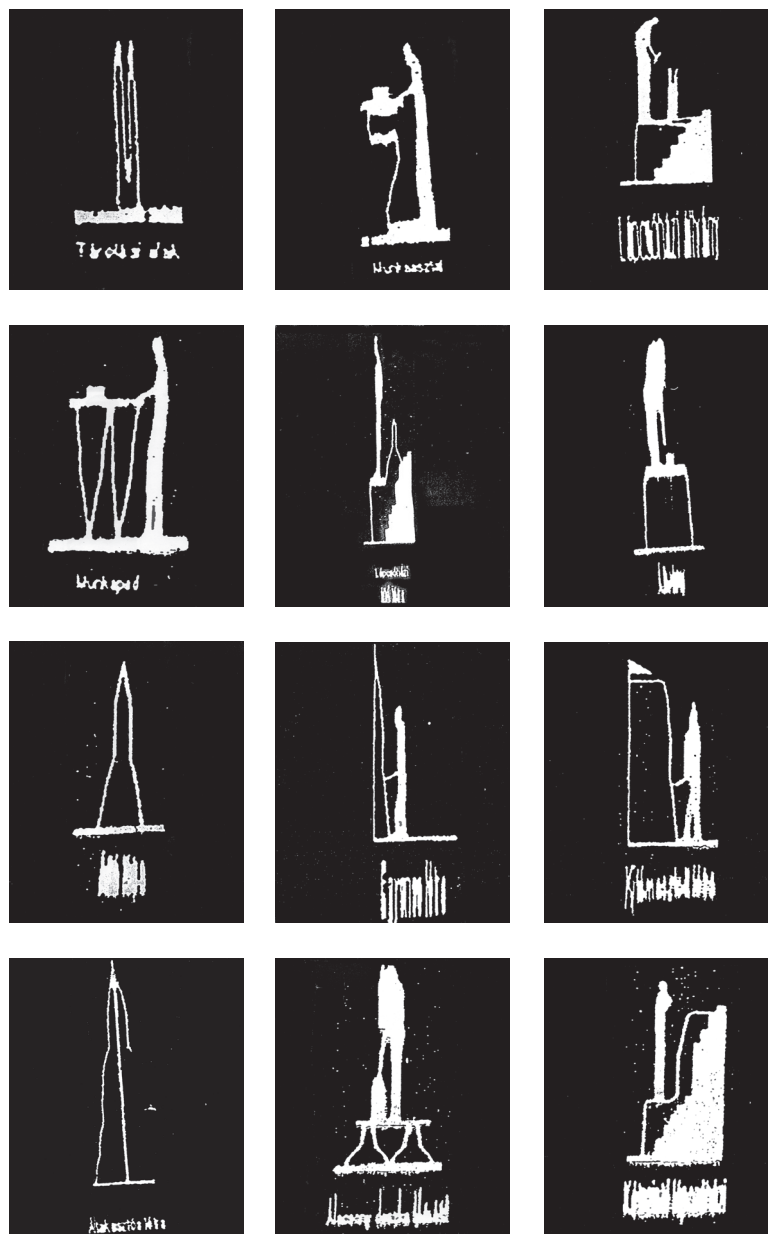
Jelen kiadvány a hazai elektrográfia három nemzedékének alkotásai közül válogat. Bohár jel-képregényszerű, esetleges, mégis lényegre törő, karcsú formavilágú művei a fekete-fehér comicsok reduktív-expresszív esztétikáját és valamiféle történelemelőtti ikonkészletet is megidéznak. Időtlen, technikailag viszont nagyon is időbe ágyazott világot közvetítenek. Az idő múlása, vagy még inkább egy gondosan lehatárolt térre vetített időtlenség foglalkoztatja Bátai Sándort is, aki Ugyanaz a történet című sorozatában eltűnő-felsejlő portrékat csal a papírra. Előkapar, megtisztít, újra-előhív, sőt egy majdnem feledett keretbe is beilleszt. A kelet-közép-európai közös sorsot kutatja. Rozsdás (értelmezési) kerete pedig, a térség együtt át- és megélt múltja. Művein a Monarchia világába vezet, abba az időbe, amikor a munkáin roncsolva megjelenített fotográfia, mint emlékméntési, -őrzési technológia elterjedt. Bátai képein finom összhangban áll tehát a választott téma a megidézett és mesterségesen újraírt technológia az erre történő reflexióval.

HAász Ágnes meggyűrt tereket ábrázol, amelyekkel véleményem szerint ugyancsak egy letűnt technológiára, a VHS-korszakra reflektál. A videokazetta-szalagok roncsolódásakor megismert képösszefutás, deformáció, egymásra csúszás azonban a PC-korszak és a DVD-technológia csévélés-funkciójában is folytatódik. HAász montázsszerűen összeillesztett kompozícióin lényegében az idő megtekerésének, összegubancolásának lehetőségével kísérletezik.

Akárcsak Szombathy Bálint rossz vételt idéző munkái a Mozgásképek sorozatból, amelyek a zavart, a befogadást és a beazonosítást megnehezítő zajhatást idézik fel. Éppen ezért, számomra az alkotásokhoz erős, sípoló-sistergő hanghatás is társul. Szombathy munkái tehát, mint a celluloid mellé forrasztott hangsáv, képi erejük mellett akusztikus ingereket is rejtenek. Tellér Mária a roncsoltságot, a szabálytalan struktúrát az organikus szerkezetekben fedezi fel, és ezek digitalizálásával gondolja tovább. Munkáin mintha gombát, baktériumot, tengeri sünt látnánk, különféle színváltozatokban. A mintázat ismétlődik, a színek játéka kavalkádot teremt.

Sándor Edit írásképeket, írásmintákat mos össze. Így voltaképpen ő is összezavart, bábeli felületeket teremt. A vizuális kakofóniát ráadásul kontúrjukból kilépő, egymásra taposó komplementer-színek fokozzák oly mértékben, hogy az egymásra csúsztatott rétegek intenzív, vibráló világgá alakulnak. Kováts Borbála is rétegeket hord egymásra, felületeket tükröztet össze. A széttöredezettségből viszont nála finom harmónia születik. Harmónia, valami sötét rendezettség jellemzi Herendi Péter Maszkok című sorozatának képeit is, melyeket mintha kriptát átvilágító, gondos röntgensugarak rögzítettek volna. A deformált arcnymatokat hidegség járja át és az a feszültség, hogy idézhetik akár ősidők halotti maszkjait, de mintázhatják akár a legmodernebb CGI-technológia lenyomatát is.

Habár a gépekben gondosan tervezett és szabályozott úton halad az áram, az elektronikusságot alkotótársukká tevő, gépekkel „író” művészek számára számos út nyitott. Ez a kiadvány csapásokat kínál, ösvényeket, tömörített életmű-szkeccseket mutat azokról az utakról, amelyeken elindulni lehetséges és érvényes. S még ennél is többet sejtet. Azt méghozzá, hogy az elektrográfia nemrég még földalatti, újbeszél-dialektusa mára beépült a hazai képzőművészet nyelvébe. Alkotói életműveket újít meg, virtuális palettája pedig korunk rohamos technicizálódással napról-napra színesedik.

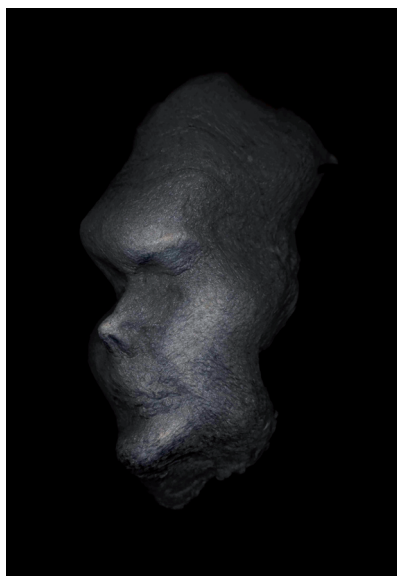
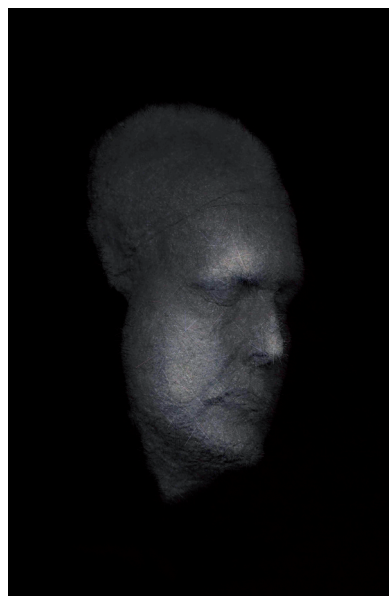
BOHÁR ANDRÁS

BÁTAI SÁNDOR

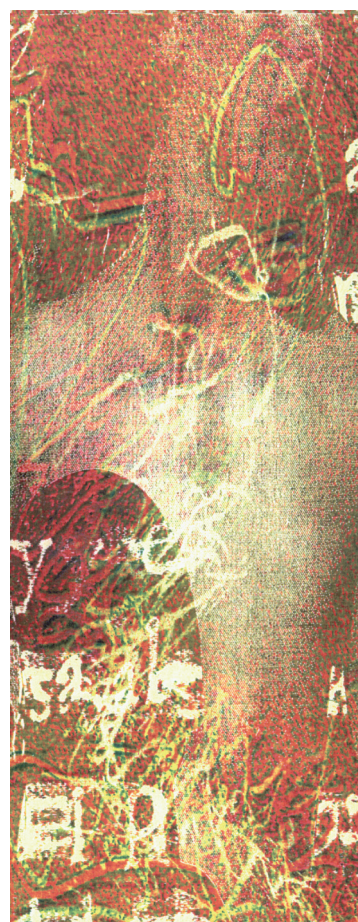
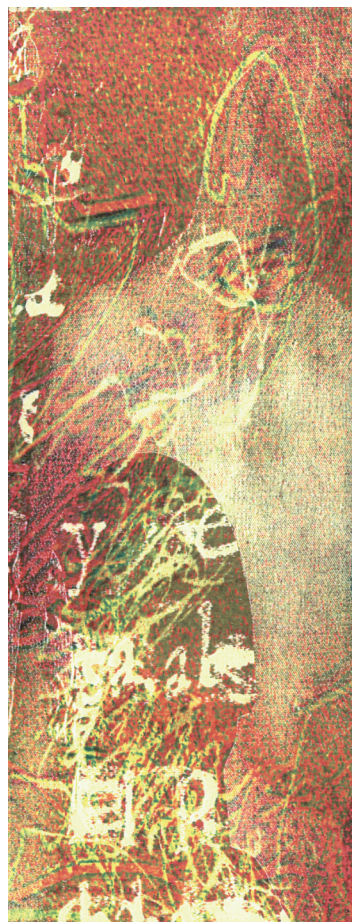
HAÁSZ ÁGNES

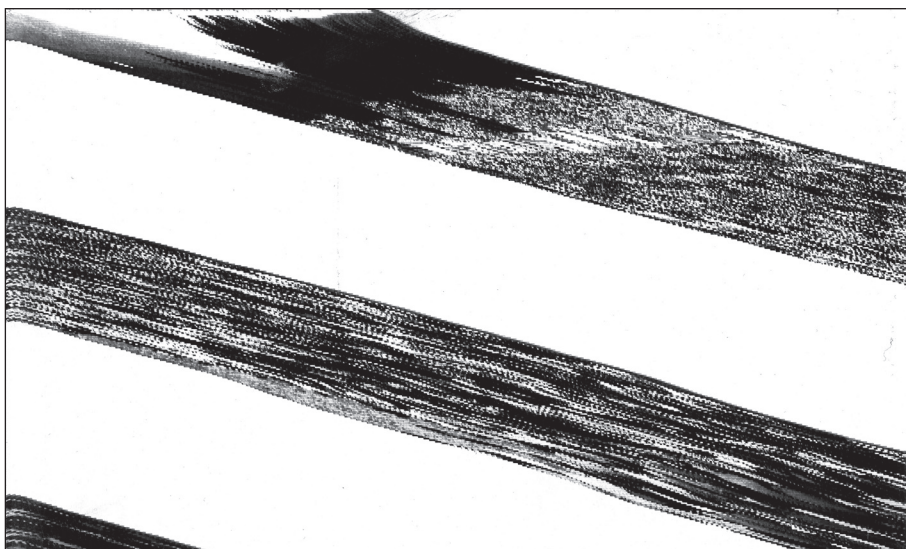
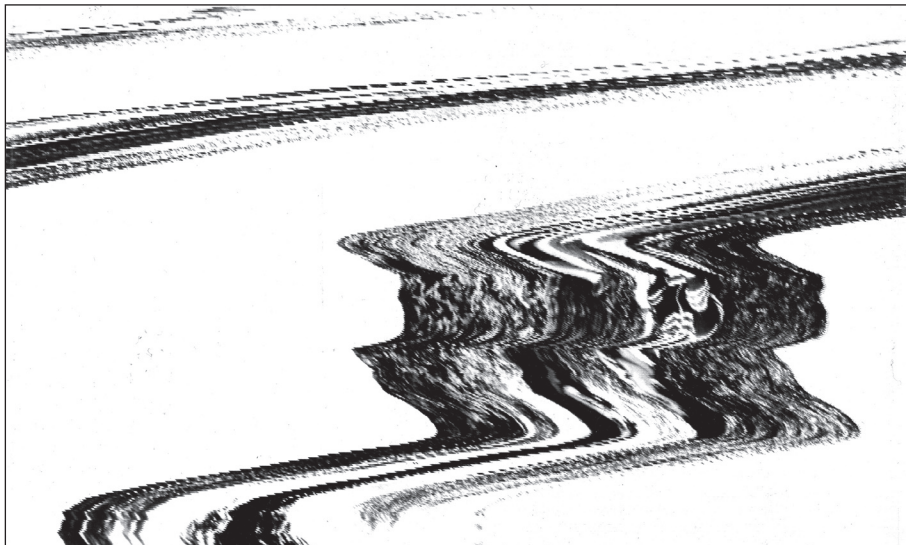
HERENDI PÉTER

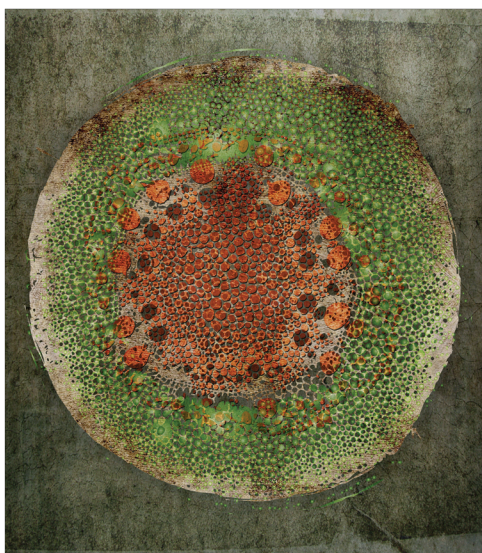
KOVÁTS BORBÁLA

SÁNDOR EDIT

SZOMBATHY BÁLINT

TELLÉR MÁRIA

